

Savaş Sönmez
savassonmez@yahoo.com

KIRIK PLAK

Yenimahalle Meslek Lisesi'nin elektrik bölümünü bitirdikten sonra bir yıl da Atatürk Üniversitesi'ne devam edip ayrılan Mustafa Çelik'in kartvizitinde, "KIRIK PLAK Fonograf-Gramofon-Duvar Saati-Guguklu Saat-Pikap, Tamir-Bakım-Restorasyon" yazıyor. 2008'den bu yana Piriç Han'daki mini atölyesinde çalışan Mustafa Usta ile bu işlere nasıl bulaştığını konuşuyoruz.

Gramofon

Bakım-onarım yapılan türler bir arada.

Küçükken evlerinde bir çanta gramofon var, makaralarına iplik sararak oynadığı. Onun plak çaldığını bilmiyor bile, hiç plakları yok zira. 1989'da babasından geriye kalanlar elden çıkarılırken, gramofonu kendine ayırıyor. 1991'de ilk iki taş plağını alıyor, ama alet bozuk olduğu için dinleyemiyor. Eniştesine yeni bir zemberek yaptırıyor, makinesini söküyor, boru arıyor, kasa arıyor, olmuyor. Yolu Tuna Ekin Usta ile kesişiyor. Tuna Usta ona, bu işi meslek edinmesi karşılığında gramofonu birlikte toparlamayı öneriyor. Çelik, iş çıkışında her akşamüstü Tuna

Usta'ya uğrayıp çalışmaya başlıyor. 2.5 ay içinde gramofonu çalışır hale getiriyorlar. Sonra taş plak toplamaya, gramofonla ilgili ne görürse biriktirmeye başlıyor. Bugün salon ya da çanta tipi her türlü gramofonu (Columbia, Pathe, Altes, Victoria, Berliner, Edison gibi markalar halen bulunabiliyor) onarabiliyor. Orijinal hunili (morning glory olarak da adlandırılıyor) gramofonlar piyasanın en pahalıları. Huniler genellikle yeni olarak yapılıyor, kimileri eskitilerek boyanıp, süsleniyor. Çanta (piknik) tipi olanlar daha yaygın. Gramofonlarda yalnız taş plaklar dinleniyor. Ancak plak içnelerinin ömrü 2-3 plakla sınırlı, atılıp yenisiyle değiştirilmesi gerekli.

Guguklu ve duvar saatleri

Tuna Usta'nın İstanbul'dan getirdiği kurmalı-müzikli bir bozuk saati birlikte çalıştırıyorlar. Saatlerin patlak körüklerinin örneklerini cebinde dolaştırmaya başlıyor, kağıttan ve bağırsaktan denemeler yapıyor, sonunda bir hurdacıda aradığını buluyor. Ustası ile iddialaşması üzerine, onun verdiği 5-6 bozuk saatle, tamir işine de başlıyor. Saatlerin anahtar, akrep, yelkovan, pandül, rakkas, zemberek, tulumba, körük, dişli, maşa, sarkaç, balans vb. gibi türlü parça ve düzenekleri var. Camilerdeki büyük

saatlere “grandfather”, onların yarısı büyüklüğünde olanlara “grandmama” deniliyor. Makineleri çıplak olan “skeleton saatler” ile kule saatleri ve masa-duvar-guguklu-bimbamlı-gonglu-helezonlu-çinçinli velhasıl bütün saatler, Mustafa Usta'nın ilgi alanı içinde. Bozuk bir saati çalıştırmaktan büyük keyif alıyor. Duvar saatleri, üç kurlmalı (saat başları, yarım ve çeyrek saatlerde çalan), iki kurlmalı (saat başları ile yarım saatlerde çalan) ve tek kurlmalı (yalnız saat başlarında çalan) olabiliyor.

Duvar Saatleri...

Lambalı radyolar

Eski yazılı paralar ve kitaplara olan merakından ötürü kendi kendine Osmanlıca öğrenmeye çalıştığı sıralarda bir yandan da lambalı radyolara el atıyor. Zamanla bunlara “FM” monte etmeye, eski üç dalgalı lambalı radyolara hayatıyet kazandırmaya başlıyor. Zira eski “uzun dalga” artık yok gibi, “orta dalga”da 19.00'dan sonra bazı Arap ve propaganda istasyonları çıkabiliyor, “kısa dalga”da da Çin'in, Rusya'nın, Amerika'nın Sesi gibi radyolar dinlenebiliyor. Bu radyolara çok az bir masrafla “FM” bandı takıldığında tüm FM istasyonlarını, “lambalı radyo keyfi” ile dinlemek olası. Açıldıktan ve lambaları yandıktan 15-20 saniye sonra ses veren bu eski dostlarımızın, çok iyi koşullarda ve çok güzel görümlü olanları halen var. Yeni lamba üretilmediğinden, eski ve hurda radyolardan sağlanan lambalar bu tür onarımlarda kullanılıyor.

Mustafa Çelik çalışıyor.

1991-2004 arasında bir yandan TMO'da teknisyen olarak çalışırken, bir yandan da Tuna Usta'nın yanında staj yapıp “kulağı geçen boynuz” mertebesine ulaşan Mustafa Çelik, onu 2004 yılında kaybedince, tıbbi bir firmada çalışmaya başlıyor. 2008'de de tam zamanlı olarak şimdiki atölyesine geçen Çelik; günümüzde “gerçek usta”nın değerinin olmadığını, el sanatlarının ve tamircilerinin birer birer ortadan kaybolduğunu, yerlerine kimsenin yetiştirilemediğini ve maddi nedenlerle yetişmek istemediğini, devletin bu

ustalara sahip çıkmayıp, aksine köstek olması nedeniyle birkaç yıl içinde “tornavida sıkacak kimse” bile kalmayacağını söylüyor.

Hâlâ lambalı radyolarını saklayanlar ve de ona FM bandı taktırmayı düşünecek olanlar, guguklu ya da çalar saatlerinin yine ses vermesini isteyenler, gramofonlarındaki taş plaklarının ve pikaplarındaki LP'ler ile 45'liklerinin metalik ve cızırtılı seslerini CD'lerin pürüzsüz seslerine üstün tutanlar!!! Mustafa Çelik ve

günümüzde tükenmekte olan diğer ustalar, sizleri bu aletlerinize ve kendilerine sahip çıkmaya çağırıyorlar. Onları unutmayın!!